

ქართველები ჩინეთში XX საუკუნის პირველ ნახევარში

შალვა ჩიხლაძე

პოლიტიკის მეცნიერების სპეციალისტი, სინოლოგი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მიწვეული ლექტორი
საქართველო, თბილისი

ოთარ ჭილაძე

ისტორიკოსი, სინოლოგი
პეკინის უნივერსიტეტის მაგისტრანტი
საქართველო, თბილისი

აბსტრაქტი

საუკუნეთა განმავლობაში საქართველოდან ნებით თუ ძალით წასული მოქალაქეები, მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ ევრაზიის ტერიტორიაზე არსებულ სხვადასხვა სახელმწიფოებში, როგორც სამხედრო, პოლიტიკური თუ ეკონომიკური კუთხით. ამ მხრივ გამონაკლისი არც შორეული აღმოსავლეთი იყო, სადაც სხვადასხვა პერიოდში ქართველები ჩართულნი იყვნენ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პროცესებში და დიდი გავლენითაც სარგებლობდნენ.

დანამდვილებით არავინ იცის თუ როდის და რა პირობებში მოხვდა შორეულ ჩინეთში პირველი ქართველი, თუმცა პირველი სათვისტომოს გაჩენა მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარსა და ქალაქ ხარპინს უკავშირდება. პოლიტიკური და ეკონომიკური ფაქტორების გამო, შორეულ აღმოსავლეთში რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა წერტილიდან იქ თავი მოიყარა სხვადასხვა ეთნიკურმა ჯგუფმა, მათ შორის ქართველებმაც. ქართული სათვისტომოს შესახებ ცნობები და საარქივო მასალები მეტნაკლებად ადრეც არსებობდა, თუმცა კვლევამ ბევრ ახალი ფაქტი გახადა ცნობილი, რომელიც უფრო ფართო სურათს ქმნის თუ რას და როგორ საქმიანობდა ქართული სათვისტომო აღმოსავლეთში.

ქართული, ჩინური და რუსული წყაროების შედარებით დადგინდა რომ ხარპინის ქართველი მაცხოვრებლები ჩართული იყვნენ როგორც ეკონომიკურ და სამეწარმეო საქმიანობაში, ისინი აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ როგორც ადგილობრივ პოლიტიკურ პროცესებში, ასევე კავშირში იყვნენ საქართველო დემოკრატიულ რესპუბლიკასთანაც.

კიდევ ერთი ქართველი, რომელმაც საინტერესო კვალი დატოვა ჩინეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში იყო კომინტერნის წევრი ბესარიონ ლომინაძე. 1927 წელს დასრულდა სამწლიანი ეროვნული თანხმობა კომუნისტურ და ნაციონალისტურ პარტიას შორის და მათ შორის ანტაგონიზმი კიდევ უფრო გაიზარდა. სწორედ ამ პერიოდში კრემლმა ინსტრუქტაჟისთვის მიავლინა კომინტერნის ახალი დელეგაცია ბესარიონ ლომინაძისა და ჰეინც ნეუმანის ხელმძღვანელობით. კომინტერნის მეცადინეობით კომპარტიის ყრილობაზე პარტიის თავმჯდომარის თანამდებობიდან გადააყენეს ჩენ ტუსიოუ და აირჩიეს ახალი პოლიტბიურო. მეტიც, ლომინაძისა და ნეუმანის ჩართულობით ახალგაზრდა მათემატიკოსი დროებით წევრად შევიდა პოლიტბიუროში, რითითაც მისი გავლენა საგრძნობლად გაიზარდა. კომინტერნის საქმიანობა მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლა, მათ რეკომენდაციები გასცეს შეიარაღებული წინააღმდეგობის დაწყებასა და ადგილობრივ აჯანყებებზე, რომლის წარუმატებლობაც გარკვეულწილად გახდა დამოკლეს მახვილი ლომინაძის თავზე.

კიდევ ერთი ქართველი ბოლშევიკი, რომელიც ჩინეთის სამოქალაქო ომში კრემლის უშუალო წარმომადგენელი იყო ალექსანდრე (ალიოშა) სვანიძე გახლდათ. სვანიძე სტალინის პირველი ცოლის ძმა იყო, რომელიც სხვადასხვა დროს გავლენიან თანამდებობს იკავებდა. 1934 წელს როგორც სახელმწიფო ბანკის წარმომადგენელი და დესპანი, სვანიძე სინძიანგში ჩადის და იქაურ სამხედრო მმართველს შენგ შიცაის რეგიონის ეკონომიკურ, ფინანსურ და სამხედრო მოდერნიზებაში დირექტივებს აძლევს. სვანიძე რეგიონში გარკვეული პერიოდი რჩება და ორგანიზაციულ საკითხებს კურირებს, რის გამოც არაერთი ვერბალური თუ წერილობითი მადლობა მიიღო ადგილობრივი მმართველებისგან.

ქართულ აკადემიაში ზემოთხსენებული ეპიზოდები ფაქტობრივად არ არის შესწავლილი, არადა სვანიძეც და ლომინაძეც საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ ადგილობრივ პროცესებში როგორც საბჭოთა კავშირის წარმომადგენლები. კვლევა პირველი მცდელობაა, თავი მოუყაროს ქართველების ჩართულობას ჩინეთის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ პროცესებში მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარში, აღწეროს მათი პიროვნული და პროფესიული როლი ჩინეთის სამოქალაქო ცხოვრებაში. კვლევა ეფუძნება ქართულ, ინგლისურ, რუსულ და ჩინურ წყაროებს, რაც ერთიანობაში ფართო სურათს იძლევა და ფაქტების გადამოწმებას შესაძლებელს ხდის.

საკვანძო სიტყვები: ქართველები ჩინეთში, ხარპინი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, კომინტერნი.

შესავალი

დღესდღეობით შეუძლებელია ზუსტად იმის დადგენა თუ ვინ იყო პირველი ქართველი ჩინეთში. არსებობს ვერსია, რომ ჯერ კიდევ მე-12 საუკუნეში ჩახრუხაძე ესტუმრა შორეულ აღმოსავლეთს (ინგოროყვა, 1924), მაგრამ წყაროების სიმწირის გამო ამ საკითხზე რაიმეს თქმა გადაწყვეტით შეუძლებელია. პირველი ქართველი, ვინც დანამდვილებით გადაკვეთა ჩინეთის საზღვარი, იყო რაფიელ დანიბეგაშვილი. მან 1813-1820 წლებს შორის სამჯერ გადალახა თანამედროვე სინძიანგის რეგიონი დასავლეთ ჩინეთში (ხარაძე, 2008). თუმცა ორივე შემთხვევაში საუბარია მხოლოდ გავლით ყოფნაზე. თუკი გვინდა ჩინეთში მცხოვრები ქართველების ისტორიას შევეხოთ, მაშინ შედარებით გვიან, მე-19-20 საუკუნეების მიჯნიდან უნდა დავიწყოთ ათვლა, როცა ჩრდილო-აღმოსავლეთ ჩინეთში, ქალაქ ხარპინში ჩამოყალიბდა ქართული სათვისტომო. ხარბინში ქართული სათვისტომოს შესახებ ცნობები მეტნაკლებად არსებობდა აკადემიაში, თუმცა მთელი რიგი საკითხები მათ შორის მათი რაოდენობა, საქმიანობის ტიპები, კონტაქტები რეგიონალურ აქტორებთან არც თუ ისე მკაფიოდ იყო შესწავლილი. ხოლო, ცოტა მოგვიანებით, ქართველი ბოლშევიკების ჩინური მივლინებები ფაქტობრივად

უცნობია ქართული აუდიტორიისთვის, არადა მათ თავის დროზე არც თუ მცირე კვალი დატოვეს ადგილობრივ პოლიტიკურ პროცესებზე.

მეთოდი

სტატიაში პირველადი და მეორეული წყაროების შედარებითი ანალიზის მეშვეობით, გამოკვლეულია ქართული სათვისტომოს და ცალკეული პოლიტიკური პირების საქმიანობა მეოცე საუკუნის პირველი ნახევრის ჩინეთში. კვლევა ეფუძნება ქართულ, ინგლისურ, რუსულ და ჩინურ წყაროებს რაც ფართო სურათს იძლევა საკვლევი საკითხებისა.

შედეგები

კვლევამ გაცილებით დეტალური გახადა ქალაქ ხარპინში მცხოვრები ქართული სათვისტომოს პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური ასპექტები. სხვადასხვაენოვანი წყაროების გამოკვლევის შედეგად დაზუსტდა ქართული სათვისტომოს საქმიანობის სპეციფიკა როგორც უშუალოდ ჩინეთში, ასევე საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან და შემდგომში დევნილობაში მყოფ მთავრობასთან.

სტატიაში აღწერილია ქართველი ბოლშევიკების აქამდე უცნობი ჩინური მივლინებების დეტალები, გამოკვლეულია მათი საქმიანობის მიზეზები და შედეგები.

მსჯელობა

ქართველები ხარპინში

მე-19 საუკუნის ბოლოს ჩინეთის ცინგის დინასტია არსებობის უკანასკნელ წლებს ითვლიდა. საუკუნეების განმავლობაში კორუფციით, შიდა ეთნიკური და სოციალური დაპირისპირებებით, მოძველებული იდეებით დასუსტებული იმპერია ევროპის სახელმწიფოებისათვის სარგებლის მიღების შესანიშნავ სამიზნეს წარმოადგენდა. ამ სიტუაციით ისარგებლა რუსეთის იმპერიამაც და 1896 წელს ცინგის დინასტიასთან გააფორმა „ჩინეთ-რუსეთის საიდუმლო პაქტი“, რომელიც ითვალისწინებდა, რომ რუსეთს გადაეცემოდა პრივილეგია ჩინეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ტერიტორიაზე, კერძოდ ხეილუნგძიანგისა და ძილინის პროვინციებზე გაეყვანა ე.წ. „აღმოსავლეთ ჩინეთის სარკინიგზო

ხაზი“, რომლის ცენტრალურ ჰაბადაც სწორედ ხარპინი აირჩიეს (薛连举,1998).

ბუნებრივია, რუსეთის მიზანი სულაც არ ყოფილა ჩინეთს ინფრასტრუქტურის განვითარებაში დახმარებოდა. საქმე ისაა, რომ ხელშეკრულების მიხედვით რკინიგზის გასწვრივ ტერიტორია ფართო ავტონომიით ისარგებლებდა. რამდენიმე წელში რუსეთის ხელისუფლებამ ესეც არ იკმარა და ხარპინი ფაქტობრივად ჩინური იურისდიქციისაგან სრულიად დამოუკიდებელ ერთეულად აქციეს. ამგვარად შექმნეს ერთგვარი სახელმწიფო სახელმწიფოში(薛连举,1998). გარდა პოლიტიკური ავტონომიისა, ქალაქი დიდ ეკონომიკურ შეღავათებსაც ჰპირდებოდა ახალმოსახლეებს. შესაბამისად, არსებობის პირველ ორ ათწლეულში ხარპინის მოსახლეობა საოცარი სიჩქარით გაიზარდა.

ხელშეკრულების დადებისას ხარპინის ტერიტორიაზე რამდენიმე მცირე ზომის სოფელი არსებობდა, რომელთა საერთო მოსახლეობა 1 500 კაცს არ აჭარბებდა. რუსებმა სამშენებლო საქმიანობა 1898 წელს დაიწყეს და სულ რაღაც ხუთი წლის შემდეგ ქალაქის მოსახლეობამ 45 000 კაცს მიაღწია. რა თქმა უნდა, მათ შორის ჩინელებიც იყვნენ, მაგრამ უმეტესობა მაინც რუსეთის იმპერიის მოსახლეობით იყო წარმოდგენილი. მათ შორის იყვნენ რკინიგზის მუშები და მომსახურე პერსონალი, იმპერიის შიგნით პოლიტიკური ნიშნით დევნილი და გადასახლებული ხალხი, რამეთუ ხარპინი მათთვის ერთგვარი თავისუფლების მიწას წარმოადგენდა.

ქალაქის დაარსების პირველივე წლებში უნდა გამოჩენილიყვნენ აქ ქართველებიც. ზუსტად არ ვიცით ქართველი პირველმოსახლეების ვინაობა და რაოდენობა ხარპინში, მაგრამ 1904 წელს უკვე მათი მნიშვნელოვანი რაოდენობა ცხოვრობდა აქ. 1904 წელს ქართულ პრესაში გამოქვეყნდა ხარპინელი ქართველების წერილი, რომელშიც ისინი რუსეთ-იაპონიის ფრონტზე გაწვეულ ჯარისკაცებს დახვედრასა და ყურადღებას ჰპირდებოდნენ (მესხიშვილი, 2017). აღსანიშნავია, რომ იმავე პერიოდში ხარპინის პრესაშიც დაიბეჭდა სტატია, სადაც აღნიშნული იყო, რომ ქართველების მიერ ჩამოყალიბებული დანაყოფი მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა ქალაქის შემოგარენის ყაჩაღური

დაჯგუფებებისაგან დაცვაში. ნათელია, რომ ხარპინში უკვე საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ქართული მოსახლეობა იყო დამკვიდრებული და მათ კიდევ ახალი ნაკადი შეემატათ რუსეთ-იაპონიის ომის დროს. აუცილებლად უნდა ვახსენოთ, რომ ხარპინში მოსახლეობის ზრდის ერთ-ერთი ძლიერი ფაქტორი იყო ეკონომიკური შედეგები (张葳, 2020). უკვე აქ დამკვიდრებული ხალხი წერილებს გზავნიდნენ სამშობლოში და ოჯახის წევრებს, მეგობრებს იწვევდნენ ჩასასვლელად.

წყაროების სიმცირის გამო ფაქტობრივად შეუძლებელია XX საუკუნის პირველ ათწლეულში ხარპინელი ქართველების რაოდენობის დადგენა. მხოლოდ 1912 წელს ჩატარდა პირველი აღწერა, რომლის მიხედვითაც ამ დროისათვის ხარპინში 183 ქართველი ცხოვრობდა. ჩვენი აზრით რეალური ციფრი უფრო მაღალი უნდა ყოფილიყო, რადგან აღწერაში გარეუბნების მოსახლეობა არ შედიოდა. ხარპინის ნამდვილი ზრდა სწორედ 1910-იან წლებში დაიწყო. განსაკუთრებით ათწლეულის მიწურულს, როცა რუსეთში რევოლუციები მოხდა და შიდა პოლიტიკური მდგომარეობა ძალიან დაიძაბა. მრავალმა პოლიტიკურმა დევნილმა თუ უბრალო ხალხმა, ვისაც თავის გარიდება სურდა ქაოსისგან, თავი ხარპინს შეაფარეს. ამგვარად, 1921-1922 წლებში ხარპინში არაჩინელი მოსახლეობა 150 000-ს აჭარბებდა (季树太, 赵彤, 2016). საბედნიეროდ ამ პერიოდის ხარპინელი ქართველების წერილებიც შემორჩა, საიდანაც ვგებულობთ, რომ 1921 წელს ხარპინსა და მის შემოგარენში 3 000-მდე ქართველი ცხოვრობდა (სცსსა 1864: 512,2,ფურც.4-9).

ქართული მასალებიდან შეგვიძლია გარკვეული წარმოდგენა შევიქმნათ ხარპინელი ქართველების საქმიანობასა და სოციალურ შემადგენლობაზე. 1921 წლის საარქივო მასალების მიხედვით ქართველთა 5% -ს უმაღლესი განათლება ჰქონდა, მათ შორის იყვნენ ადვოკატები, მასწავლებლები, ინჟინები, ექიმები და სხვა. 10%-ს დაბალი განათლება ჰქონდა მიღებული (სცსსა, 1864: 512,2,ფურც.5). ქართველების უმეტესობა ვაჭრობაში იყო ჩართული, ბევრს ჰქონდა უძრავი ქონება ან კერძო დაწესებულება. მაგალითად ლიმონათისა და ლუდის ქარხნები, ელექტრონული

თეატრი, საბითუმო მაღაზიები, ფეხსაცმლის სამკერვალო, ჩართულნი იყვნენ ხე-ტყის ბიზნესში და სხვა (გიორგაძე,2016). ძალიან მცირე ნაწილი იყო დასაქმებული რკინიგზასა და სხვა საზოგადოებრივ დაწესებულებებში. ქართული სათვისტომოს ეკონომიკურ სიძლიერეზე მიუთითებს ის ფაქტიც, რომ ხარპინის საქალაქო თვითმმართველობის საბჭოში, რომლის კვოტა 60 კაცი იყო და აქ ასარჩევად აუცილებელი იყო ეკონომიკური მდგომარეობის მაღალი კრიტერიუმები დაგეკმაყოფილებინა, 2 ქართველი შედიოდა (სცსსა, 1864:512,2,ფურც.5. ქართველები კულტურის დარგშიც აქტიურობდნენ, იყვნენ მწერლები და პოეტები. მაგალითად, ქართული სათვისტომოს მეთაურის- ივლიანე ხაინდრავას ქალიშვილი - ლიდია ხაინდრავა ცნობილი პოეტი იყო (Крейд&Бакич,2001). მან ხარპინსა და შანხაიში საკუთარი პოეზიის რამდენიმე კრებული გამოაქვეყნა (Забияко & Эфендиевой,2012).

მოსახლეობის მატება აისახა ხარპინის ქართული მოსახლეობის ეროვნული საქმიანობის გააქტიურებაზე. 1905 წელს ჩამოყალიბდა ქართული ბიბლიოთეკა და სულ რაღაც სამ წელში იმავე შენობაში დაარსდა ხარპინის ქართული საზოგადოება, რომელიც ერთ-ერთი უძველესი იყო ხარპინში შექმნილ ეროვნულ სათვისტომოებს შორის (გიორგაძე,2016). ქართული სათვისტომოს დაარსებაში დიდი წვლილი მიუძღვის ივლიანე ხაინდრავას, რომელიც სათვისტომოს პირველი და უცვლელი თავმჯდომარე გახლდათ. ახალგაზრდობაში ტერორისტული აქტის ჩადენისათვის სახალინზე გადასახლებულმა ხაინდრავამ, კატორღის მოხდის შემდეგ ხარპინში დაიდო ბინა, რადგან რუსეთის იმპერიაში დაბრუნება აკრძალული ჰქონდა. ხარპინში ფული ჰკვიანურად დააბანდა ტყის დამუშავების ბიზნესში და ძალიან დიდი ქონება დააგროვა, რასაც ხშირად იყენებდა ხოლმე ეროვნული საქმისათვის (საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა,2012).

ქართული სათვისტომოს საქმიანობა ძირითადად მიმართული იყო ქართული მენტალიტეტის დაცვისაკენ. სწორედ ამ მიზნით მათ დააარსეს ბიბლიოთეკა, გახსნეს ქართულენოვანი საკვირაო სკოლა, საქართველოდან და შემდეგ საფრანგეთიდან

იწერდნენ ქართულ გაზეთებს, სახელმძღვანელოებსა და ლიტერატურა (სცსსა,1864:873,2,ფურც.3), ეხმარებოდნენ გაჭირვებულ ოჯახებს და სწავლას უფინანსებდნენ საზღვარგარეთ სასწავლებლად წასულ სტუდენტებს (სცსსა,1864:512,2,ფურც.13).

ხარპინის სათვისტომოს ქართული სულისკვეთება ყველაზე კარგად ალბათ მაინც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მუდმივ მხარდაჭერაში გამოიხატა. 1918 წელსვე ხარპინში შედგა შორეული აღმოსავლეთის ქართველების ყრილობა, რომელმაც 2 წარმომადგენელი გამოგზავნა საქართველოში (გიორგამე 2016). მათ თბილისში მთავრობასთან შეხვედრისას უპირველეს ყოვლისა გამოაცხადეს სრული მხარდაჭერა და სამომავლო პოლიტიკური და ეკონომიკური გეგმები შესთავაზეს. განსაკუთრებით საინტერესო იყო მათი შემუშავებული ეკონომიკური გეგმა, რომელიც საქართველოს შორეულ აღმოსავლეთთან დააკავშირებდა. ამ პროექტის მიხედვით საქართველოდან შორეულ აღმოსავლეთში უნდა გაეტანათ თამბაქო, ღვინო, მინერალური წყალი და სხვა პროდუქტები. ხოლო თავის მხრივ ხარპინის ქართველობა მთავრობას ჰპირდებოდა ამერიკული და იაპონური პროდუქტების შეძენაში დახმარების გაწევას განსაკუთრებით კი იაპონური ხომალდების შეძენაში (სცსსა, 1864: 512, 2,ფურც.7). სამწუხაროდ ეს გეგმა მხოლოდ ფურცელზე დარჩა და რეალობაში გახორციელება არ დასცალდა.

სამაგიეროდ, წარმატებით განხორციელდა ხარპინში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოფიციალური წარმომადგენლობის გახსნა. ხარპინელი ქართველების წერილებში ეს წარმომადგენლობა საელჩოდ მოიხსენიება, თუმცა კი მთავრობის მხრიდან გარკვევით დაფიქსირდა, რომ ხარპინში გაიხსნებოდა არა საელჩო, არამედ საკონსულო (სცსსა, 1864: 512,2,ფურც.4). ასეა თუ ისე, ფაქტია, რომ ეს იყო შორეულ აღმოსავლეთში საქართველოს პირველი ოფიციალური წარმომადგენლობა. პირველი ელჩი (კონსული) ხარპინში იყო ექიმი - ნიკოლოზ ჯიშკარიანი. წარმომადგენლობის ცენტრად ხარპინი აირჩიეს, მაგრამ მისი მოქმედების არეალი გაცილებით ვრცელი გახლდათ და აღმოსავლეთ ციმბირსაც მოიცავდა. მის ფუნქციაში შედიოდა აქაური

ქართველებისა და ზოგადად საქართველოს მოსახლეობის აღრიცხვა და საჭიროების შემთხვევაში მათთვის დახმარების გაწევა.

სამწუხაროდ, რამდენიმე წელში ხარპინსა და საქართველოს გარშემო განხორციელდა ისეთი პოლიტიკური ცვლილებები, რომლებმაც ძალიან უარყოფითად იმოქმედა ორივე მხარეზე. ერთის მხრივ, საქართველოში წითელი არმია შემოვიდა და ხელისუფლება იძლებული გახდა საფრანგეთში გახიზნულიყო. მეორეს მხრივ, 1924 წელს საბჭოთა კავშირსა და ჩინეთის რესპუბლიკას შორის დადებული შეთანხმების შემდეგ ხარპინმა დაკარგა ის პოლიტიკური და ეკონომიკური უპირატესობები, რაც ადრე გააჩნდა (石 et al., 2003) (Moustafine, 2013). შედეგად ქალაქის უცხოელების რაოდენობა პროპორციულად მცირდებოდა წლიდან წლამდე (薛连举, 1998). ამ ცვლილებებმა განსაკუთრებით ცუდად იმოქმედა ქართული ხელისუფლების ოფიციალურ წარმომადგენლობაზე ხარპინში. ჯერ ერთი, საკუთრივ ხელისუფლება იყო გაძევებული საკუთარი ქვეყნიდან. ამასთან ერთად, აღმოსავლეთში ხშირად იცვლებოდა პოლიტიკური სურათი და ხშირ-ხშირად ხდებოდა საჭირო წარმომადგენლობის მანდატის განახლება. საბოლოოდ კი სწორედ 1924 წელს შეჩერდა ქართული წარმომადგენლობის მუშაობა ხარპინში (სცსსა, 1864:873,2, ფურც.2).

მიუხედავად სირთულეებისა და მარცხისა, ხარპინის ქართულ სათვისტომოს არ გაუწყვეტია კავშირი საფრანგეთში მყოფ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებასთან. მართალია საკუთრივ სათვისტომოს მდგომარეობაც გაუარესდა, მაგრამ მათ მაინც არ შეუწყვეტიათ ფულადი დახმარების გაგზავნა პარიზში, თავის მხრივ კი მათგან ქართულ პერიოდიკას ითხოვდნენ (სცსსა,1864:873,2,ფურც.3). ასე გაგრძელდა ვიდრე საფრანგეთა ოფიციალურად არ გაუუქმა სტატუსი პარიზში მყოფ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობას. თანადროულად ხარპინი იაპონელების ხელში გადავიდა და პოლიტიკური სიტუაცია კიდევ უფრო გაუარესდა. შედეგად ქალაქის არაჩინური მოსახლეობის შემცირების ტენდენცია კვლავ გაგრძელდა. 1940 წლისათვის ხარპინში მცხოვრები ქართველების რიცხვი 400-მდე იყო (Забияко et al.,2015). ხოლო

შემდეგი ათწლეულის დასაწყისში კი ხარპინის ქართულმა სათვისტომომ საბოლოოდ შეწყვიტა ფუნქციონირება. ქართველების უმეტესობა შანხაიში გადავიდა, ზოგმა ამერიკას მიაშურა. ნაწილი საქართველოშიც კი დაბრუნდა. მაგრამ, საბჭოთა კავშირის მთავრობა მათ თბილად ნამდვილად არ შეხვედრია. 1937 წელს ჩაატარეს ე.წ. „ხარპინული ოპერაცია“, რომლის ფარგლებშიც დააკავეს ხარპინიდან ჩამოსული 120 პიროვნება, მათგან 61 დახვრიტეს (იუნგე et al.,2015).

1920-იან წლებში ჩინეთში ქართველების კიდევ ერთი ახალი ნაკადი შევიდა რუსეთის სამოქალაქო ომში დამარცხებული თეთრგვარდიელების სახით. კომუნისტებს გამოქცეულმა არაერთმა სამხედრომ თავი ჩინეთს შეაფარა. მათდა საბედნიეროდ ჩინეთი ამ დროს სარდლებს შორის იყო დანაწილებული და გამოცდილ მეომრებს ყველგან სიხარულით ხვდებოდნენ. განსაკუთრებით თავი გამოიჩინა ყოფილი თეთრგვარდიელების რეკრუტირებაში ჭანგ წუოლინმა, რომელიც ჩრდილო-აღმოსავლეთ ჩინეთს აკონტროლებდა. მის მიერ ჩამოყალიბებულ თეთრგვარდიელთა შორის იყო ქართველი გიროგი სიდამონიძეც. მან 1922 წელს პოლკოვნიკის ჩინით დატოვა რუსეთი (გოგიტიძე & ბეიჯიტაშვილი,2015). მომდევნო წელს ჭანგ წუოლინის სამსახურში ჩადგა და გენერალ-მაიორის წოდებაც მიიღო (Балмасов,2007). მან მალევე გამოიჩინა თავი საბრძოლო მოქმედებებში და 1926 წელს დააჯილდოვეს „უდიდესი თავთავის“ მეორე ხარისხის ორდენით. 1949 წელს სიდამონიძემ დატოვა ჩინეთი და ამერიკაში გადავიდა. სავარაუდოდ, მის გარდა კიდევ სხვა თეთრგვარდიელი ქართველებიც აღმოჩნდებოდნენ ჩინეთში. ეს საკითხი დღემდე არაა საფუძვლიანად გამოკვლეული და აუთვისებელ მიმართულებას წარმოადგენს.

ქართველი კომუნისტები ჩინეთში

მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარში ჩინეთის რესპუბლიკაში შექმნილმა ქოტურმა პოლიტიკურმა დღის წესრიგმა ქვეყანაში გარე ძალების კონცენტრაცია კიდევ უფრო გაზარდა. ბოლშევიკური რევოლუციის შემდეგ, სოციალისტური იდეები აღმოსავლეთ აზიაშიც პოპულარული გახდა კოლონიალისტური წარსულის გამო. ამასთან ერთად საერთაშორისო სისტემაში ძალთა

ბალანსის შესანარჩუნებლად წამყვანი ქვეყნები ყველა ღონეს ხმარობდნენ საკუთარი გეოპოლიტიკური დღის წესრიგი გაეტარებინათ ჩინეთში, მით უფრო რომ სამხედრო მმართველებისგან დაყოფილ ქვეყანასთან, არც თუ ისე რთული იყო საკუთარი ინტერესების გატარება.

საბჭოთა კავშირის დაარსების შემდეგ, მოსკოვი ცენტრი გახდა სოციალისტური ჯგუფებისა და კომუნისტური ინტერნაციონალი იგივე კომინტერნიც მოსკოვიდან იღებდა როგორც ფინანსურ, ასევე იდეოლოგიურ მხარდაჭერასა და დირექტივას. კომინტერნი გახდა მძლავრი იარაღი კრემლის ხელში, რომელსაც მსოფლიოს ნებისმიერ ნაწილში ჰყავდა საკუთარი წარმომადგენლობა სოციალისტური დღის წესრიგი შესაქმნელად. გამონაკლისი არც ჩინეთი იყო, სადაც ჯერ ლენინის განკარგულებითა და შემდგომ უკვე სტალინის ხელმძღვანელობით იგზავნებოდა კომუნისტი ინსტრუქტორები ადგლზე რევოლუციური საქმიანობის ხელშეწყობისთვის.ამასთან ერთად, ელემან ბრუისის გამოკვლევით ბოლშევიკებმა ჩინეთის ნაციონალისტურ პარტიასთან თანამშრომლობა, ჯერ კიდევ მანამდე დაიწყეს ვიდრე კომუნისტური პარტია ჩამოყალიბდებოდა, ხოლო ეს თანამშრომლობა სულ სხვა დონეზე ავიდა 1921 წელს, კომპარტიის დაარსების შემდგომ. ჩინეთის ნაციონალისტურ პარტიასთან (რომელიც უმეტესწილად სამხრეთ ჩინეთის ნაწილს აკონტროლებდა) და კომუნისტურ პარტიასთან თანამშრომლობით, საბჭოთა ხელისუფლება ერთი მხრივ პეკინში არსებულ ჩინეთის რესპუბლიკასთან ვაჭრობდა, უმეტესწილად მანჯურიული რკინიგის გამო, მეორე მხრივ კი წინასწარ იმზადებდა ნიადაგს ნაციონალისტურ პარტიასთან თანამშრომლობისთვის (Elleman,1995).

ჯერ კიდევ 1924 წელს,კომინტერნის შუამავლობით გადაწყდა ორი პოლიტიკური ორგანიზაციის ჩინეთის ნაციონალისტური და კომუნისტური პარტიების ალიანსი, რათამათ ერთობლივად ებრძოლათ სამხედრო მმართველების წინააღმდეგ, ალიანსს პირველი ერთიანი ფრონტი ეწოდა. კომპარტიის წევრები, რომლებიც რაოდენობრივად და რესურსებით საგრძნობლად ჩამორჩებოდნენ ნაციონალისტებს რიგით წევრებად შეუ-

ერთდნენ სუნ იატსენის პარტიას და სხვადასხვა თანამდებობები დაკავეს (Carver,1989).

1925 წელს გარდაიცვალა სუნ იატსენი, რომელიც შემაკავშირებელ როლს თამაშობდა ნაციონალისტურ პარტიაში. ამ პერიოდიდან მოყოლებული კომინტანგის შიგნით არსებულმა სხვადასხვა ფრაქციამ ძალაუფლებისთვის ბრძოლა იწყო, რაც კონსერვატიული ფრთის გაძლიერებითა და კომუნისტური პარტიის შევიწროვებით მიმდინარეობდა. სწორედ ამ პერიოდს ემთხვევა კიდევ ერთი ქართველის, ქუთაისელი ბოლშევიკის, ბესარიონ ლომინაძის ჩინური ვოიაჟი, რომელიც როგორც კომუნისტური ინტერნაციონალის წარმომადგენელი 1927 წელს საგანგებო მისიით (სტალინის უშუალოდ რეკომენდაციით) გაემგზავრა ჩინეთის რესპუბლიკის ქალაქ უხანში, სადაც ჩინეთის კომუნისტურ პარტიას დირექტივას აძლევდა სამომავლო საქმიანობის მხრივ. 1927 წლისთვის ძალაუფლების ვერ გადანაწილების გამო ჩან კაიშის კონსერვატიულმა ფრაქციამ შანხაიში მუშათა დემონსტრაცია საჯაროდ დაარბია, რასაც ასეულობით ადამიანი შეეწირა. ამის შემდგომ დაიწყეს კომუნისტებზე ნადირობა, ლომინაძის ვიზიტი სწორედ ამ პროცესებს უკავშირდებოდა. ბესარიონ ლომინაძე 1897 წელს ქუთაისში დაიბადა. 1913-1917 წლებში აქტიურად იყო ჩართული რევოლუციურ პროპაგანდისტულ საქმიანობაში. საქართველოს გასაბჭოების შემდგომ თავდაპირველად ცენტრალური კომიტეტის მესამე, ხოლო შემდგომ პირველი მდივანი იყო. 1925 წლიდან აქტიურად იწყებს მუშაობას კომუნისტურ ინტერნაციონალში სხვადასხვა თანამდებობაზე (ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია,1983).

ჩინეთის ნაციონალისტურ პარტიის კონსერვატიულ ფრთასთან გართულებული ურთიერთობის გამო, კრემლი ცდილობდა თამაშის ახალი წესები შემოედო ჩინეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, მით უფრო გეოპოლიტიკური ვითარება მოითხოვდა უზარმაზარი, თუმცა დასუსტებული ჩინეთის მეკავშირეობას. შესაბამისად 1927 წლისთვის, იოსებ სტალინმა მოსკოვში წარადგინა გეგმა, თუ როგორ უნდა განვითარებულიყო

რევოლუციური სცენარი. გეგმის თანახმად სასურველი იყო აქცენტი გაკეთებულიყო შემდეგ მიმართულებებზე:

➤ ფოკუსი გაკეთებულიყო ჩინეთის ნახევრადკოლონიურ სტატუსზე, სამხედრო მმართველებსა და მოღალატე ბურჟუაზიაზე

➤ საბჭოთა კავშირის მაგალითზე აქცენტი უნდა გაკეთებულიყო მუშების წარმატების შესაძლებლობაზე და გაძლიერებულიყო პროპაგანდისტული სამუშაოები (Davies, 1981).

➤ ამ ყველაფრის დასაგეგმად და განსახორციელებლად, ჩინეთში მზადდებოდა კომინტერნის ახალი დელეგაცია, რომელსაც რადიკალური, ინსტიტუციონალიზირებული და იდეოლოგიური ცვლილებები უნდა გაეტარებინა ჩინეთის კომპარტიაში, რომელიც შეიარაღებული წინააღმდეგობისთვის უნდა მოემზადებინათ. ამის ძირითადი მიზეზი საბჭოთა კავშირის ლიდერების ჩან კაიშისთან არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება იყო, ტროცკი მასთან ყოველგვარი კავშირის გაწყვეტას ითხოვდა, როდესაც სტალინი და მისი თანამოაზრეები ცდილობდნენ მიუხედავად ყველაფრისა შეენარჩუნებინათ კავშირი მასთან (赵, 2009:10).

1927 წლის 23 ივლისს ჩინეთის ქალაქ უხანში (მაშინდელი ხანქოუს ზონაში) კომინტერნის დელეგაცია ჩადის, რომელსაც ბესარიონ ლომინაძე ხელმძღვანელობდა, მასთან ერთად დელეგაციაში ასევე შედიოდა გერმანელი სოციალისტი ჰეინც ნაუმანიც. სხდომა უკიდურესად გასაიდუმლოებულ ფორმატში მიმდინარეობდა, რადგან კომუნისტებზე საჯარო ნადირობა უკვე მთელ ჩინეთში მიმდინარეობდა.

კომინტერნის ისტორიული სხდომის მიმდინარეობა

მოსამზადებელი სამუშაოების შემდგომ, შვიდ აგვისტოს ქალაქ უხანში დაიწყო ჩინეთის კომუნისტური პარტიის ისტორიული პლენუმი. ლომინაძემ გამოსვლა იმჟამინდელი თავმჯდომარის ჩენ ტუსიოუს კრიტიკით დაიწყო, რომელსაც ბრალი ედებოდა არათანმიმდევრულ ნაბიჯებში, ამასთან ერთად მან დაგმო კომინტანგის მემარცხენე ფრთის ლიდერი ვანგ ძინგვიც და ის მამერჯვენე რეაქციონერებთან კავშირში ამხილა.

შვიდი აგვისტოს სხდომის შესახებ ინგლისურენოვან და რუსულენოვან წყაროებში ინფორმაცია გაბნეულია და ის ზოგადი ხასიათისაა, თუმცა ჩინური მკვლევარები დეტალურად აღწერენ სხდომის მიმდინარეობას, მეტიც ქალაქ უხანში დღეს სპეციალური მუზეუმიც არის გახსნილი, სადაც კომინტერნის წევრები და ჩინელი კომუნისტები კვირეების განმავლობაში ფარულად იკრიბებოდნენ. ლომინაძემ სხდომაზე რამდენიმე საკითხი გამოიტანა:

1. გააკრიტიკა ჩენ ტუსიუს საქმიანობა, განსაკუთრებით 1927 წლის აპრილიდან ივნისამდე, ხაზი გაუსვა რომ მისი მმართველობის ქვეშ პარტიამ დაკარგა დამოუკიდებლობა და გომინდანის სხვა ფრაქციებს ვერ უწევდა წინააღმდეგობას. ასევე დაიწუნა პარტიის რიგებში არსებული დემოკრატია და კოლექტიური ლიდერობის აუცილებლობაზე გაამახვილა ყურადღება.
2. ასევე მისივე განცხადებით ჩინური ბურჟუაზიული კლასის ანალიზის შედეგად ის ასკვნიდა რომ მხოლოდ ჩინურ პროლეტარიატს შეეძლო საბოლოო გამარჯვების მოპოვება, შესაბამისად აქცენტი მათზე უნდა გაკეთებულიყო.
3. ამასთან ერთად ლომინაძის რეკომენდაციით მხოლოდ პროლეტარიატის მმართველობის ქვეშ აქვთ გლეხებს გათავისუფლების უფლება, ამასვე უნდა დაფუძნებოდა „ლოკალური რევოლუცია“, რომელიც ჩინეთის ურბანული ნაწილიდან უნდა დაწყებულიყო.
4. კომპარტია უნდა გამოსულიყო კუომინ ჭენგფუდან იგივე ნაციონალისტური მთავრობიდან, თუმცა უნდა დარჩენილიყო კუომტინაგის რიგებში და მემარჯვენე რეაქციონერებთან ებრძოლა. მან დაადანაშაულა ვანგ ძინგვეი და კუომინტანგი რევოლუციური იდეის გაყიდვაში, მაგრამ აუცილებლობად მიიჩნია კუომინტაგის დროშის ქვეშ თანამშრომლობა.
5. მისი აზრით არც კომინტერნს და არც სტალინს არანაირი პასუხისმგებლობა არ ეკისრებოდა პროცესებზე. პროცესების ამგვარ განვითარებაზე პასუხისმგებლობას ის კომპა-

რტიის იმდროინდელ ხელმძღვანელობას აკისრებდა (孙, 2011:30).

კომინტერნის ინსტრუქცია რომ გადაეყენებინათ კომპარტიის დამაარსებელი და ერთ-ერთი პირველი თაობის ჩინელი კომუნისტი, სხდომის ყველა წევრისთვის მისაღები არ აღმოჩნდა. სახელდობრ, ტუსიოუს გადადგომას არ ეთანხმებოდნენ ი ლიჟონგი სია მინგხანი და ლუო ჭანლონგი (孙, 2011:27). მიუხედავად მათი წინააღმდეგობისა, ბესარიონ ლომინაძის, ჰეინც ნეუმანისა და ადგილობრივ კომუნისტების მეცადინეობით კომუნისტური პარტიის თავმჯდომარეობიდან გადააყენეს მისი ერთ-ერთი დამაარსებელი ჩენ ტუსიოუ. სწორედ ამ სხდომაზე გააჟღერა ახალგაზრდა მათ ძედუნმა მისი ცნობილი ფრთიანი ფრაზა: „ძალაუფლება თოფის ლულეებიდან მოდის“ (孙 201 : 29). იმავე სხდომაზე იარჩიეს კომპარტიის დროებითი პოლიტიბიურო მათ ძედუნი შევიდა, შეიძლება ითქვას რომ შვიდი აგვისტოს სხდომა იქცა კომუნისტების მხრიდან საბრძოლო წინააღმდეგობის დაწყების ათვლის წერტილად, შესაბამისად მისი როლიც ჩინეთის ისტორიაში საკმაოდ დიდია.

უხანის შემდგომ ლომინაძე შანხაიში მიემგზავრება და იქ აგრძელებს საკუთარ პოლიტიკურ საქმიანობასა და გადასცემს კრემლის დირექტივებს ჩინურ კომუნისტებს. 1927 წლის 7-14 ნოემბერს შანხაიში პოლიტიბიუროს სხდომები იმართება, რომელსაც საკუთარ მოგონებებში შემდეგნაირად იხსენებს ჩინეთის პრემიერი და საგარეო საქმეთა მინისტრი ჭოუ ენლაი: „1927 წლის 11 ნოემბერს ლომინაძის მიერ შემოთავაზებულმა პერმანენტული რევოლუციის იდეამ დიდი გამოხმაურება ჰპოვა პარტიაში და ასევე ზეგავლენა მოახდინა ბევრ წევრზე“ (叶, 2012:15) შემდგომში ყველასთვის ცნობილი „ტროცკისტული“ პერმანენტული რევოლუციის იდეა, ჩინურ საზოგადოებაში სწორედ კომინტერნის დელეგაციამ და თავად ლომინაძემ შეიტანა შანხაის პლენუმების მეშვეობით, თუმცა მისი სახელი დღევანდელი გადასახედიდან წინააღმდეგობით არის სავსე. კერძოდ, კომინტერნის ვიზიტის შემდეგ დაიგეგმა გუანჭოუს აჯანყება, რომელმაც სრული კრაზი განიცადა და იქცა სისხლიან ეპიზოდად, სადაც კომუნისტური

პარტიის ათასობით მხარდამჭერი ნაციონალისტების მხრიდან ფიზიკურად განადგურდა. ზუსტად არ არის ცნობილი, იყო თუ არა აჯანყება უშუალოდ ლომინადის დაგეგმილი, ისტორიკოს დევისის აზრით, აჯანყების დეტალებზე პასუხისმგებელი ნეუმანი უფრო იყო ვიდრე ლომინადე, თუმცა მოგვიანებით აჯანყების ჩაღვავება მის წინააღმდეგაც გამოიყენა სტალინმა (Devies, 1981) საბჭოთა კავშირში დაბრუნების შემდგომ, ბესარიონ ლომინადის ურთიერთობა სტალინთან ეტაპობრივად ფუჭდება, ის თანდათანობით ჩამოაშორეს მნიშვნელოვან თანამდებობებს, საჯარო გაკიცხვისა და კრიტიკის ფონზე. ბესარიონ ლომინადემ დაასწრო სტალინურ რეპრესიებს და 1935 წელს სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა, თუმცა მის მიერ 1927 წელს განხორციელებული ცვლილებები დასაბამი გახდა, ჯერ შეიარაღებული წინააღმდეგობის დაწყების, შემდგომ კი კომუნისტების მიერ ძალაფულების ხელში აღების, სწორედ უხანის სხდომებმა გამოარჩია ახალგაზრდა მათ ძედუნი და გაუხსნა გზა პოლიტიკური მწვერვალებისკენ, რომელიც 1949 წელს მისი ერთპიროვნული მმართველობის დაწყებით დაგვირგვინდა.

კიდევ ერთი ქართველი, რომელიც მეოცე საუკუნის 30-იან წლებში ჩინეთში პოლიტიკური მისიით იმყოფებოდა ალექსანდრე (ალიოშა) სვანიძე იყო. სვანიძის ჩინურ მონაკვეთზე გაცილებით მწირი ცნობები მოიპოვება, თუმცა რუსული, ინგლისური და ჩინური წყაროებით მაინც შესაძლებელია მისი პოლიტიკური მისიის ზოგადი სურათის აღდგენა. ალიოშა სვანიძე, იოსებ სტალინის პირველი მეუღლის, კატო სვანიძის ძმა იყო, რომელიც აქტიურად მონაწილეობდა ბოლშევიკების მიერ ინიცირებულ სხვადასხვა პოლიტიკურ პროცესში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ. ალიოშა სვანიძე გერმანიაში, იენის უნივერსიტეტში სწავლობდა, ხოლო 1921-1924 წლებში იყო განათლებისა და ფინანსთა სახალხო კომისარი (ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, 1985:311). პროფესიული თვალსაზრისით სვანიძე საკმაოდ საინტერესო ფიგურა ჩანს, ის ერთი მხრივ ძველი აღმოსავლეთის სპეციალისტი იყო, მეორე მხრივ კი აქტიურად იყო ჩართული ფინანსურ-ეკონომიკურ საქმეებში. სწორედ ამის გამო, ის სხვადასხვა დროს ხელმძ-

ღვანელობდა საბჭოთა კავშირის ეკონომიკურ მისიებს ევრაზიის სხვადასხვა ნაწილში.

მეოცე საუკუნის 30-იან წლები ჩინეთის რესპუბლიკისთვის რთულად დაიწყო, ქვეყნის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილი იაპონიის მილიტარისტულმა რეჟიმმა დაიკავა, ხოლო დანარჩენ ნაწილს აკონტროლებდნენ როგორც კომინტანგის ძალები, ასევე სხვადასხვა ჩინელი სამხედრო მმართველები. ქვეყნის უკიდურესი დასავლეთით მდებარე სინძიანის პროვინცია ნაწილობრივ მოწყვეტილი იყო დანარჩენ ჩინეთს, თუმცა იქ სხვადასხვა შიდა და გარე ძალების ინტერესი იკვეთებოდა. იაპონური ამბიციების გაცხადების შემდეგ, საბჭოთა კავშირი სინძიანის მმართველ სამხედრო მმართველებთან საკუთარ გავლენებს იმტკიცებდა, და არ ერიდებოდა როგორც სამხედრო ინტერვენციას, ისე ფინანსურ დახმარებასაც (**Wang, 2018**). 30-იან წლებში ერთ-ერთი მთავარი პოლიტიკური ფიგურა, რომელიც დასავლეთ ჩინეთის დიდ ნაწილს აკონტროლებდა შენგ შიციი იყო. სწორედ მის დასახმარებლად და საბჭოთა კავშირის გავლენის გასაძლიერლად მივლენილ დელეგაციას ხელმძღვანელობდა ალიოშა სვანიძე 1934 წელს.

1934 წლის ზაფხულში სსრკ-ს კომისია სახელმწიფო ბანკის ვიცე ხელმძღვანელის ალექსანდრე სვანიძის მეთაურობით ურუმჩიში ჩადის და თან ჩააქვს გეგმა რეგიონის რეაბილიტაციისთვის. გეგმა მოიცავდა როგორც ეკონომიკურ ნაწილს, ასევე ადმინისტრაციულ და ინფრასტრუქტურულსაც. ამასთან ერთად, სვანიძეს სინძიანში ჩააქვს 5 მილიონი რუბლის ოქრო, რომელსაც სესხად აძლევს შენგ შიციის. სვანიძე იყო პირდაპირი მაკავშირებელი სინძიანელ სამხედრო მეთაურებსა და სტალინს შორის (**Hasanli, 2021**). როგორც ირკვევა, სვანიძის სინძიანური მისია მრავალფეროვანი იყო, ის მოიცავდა როგორც ინფრასტრუქტურულ სამუშაოს ასევე მარქსისტულ-ლენინისტური იდეოლოგიის გაზიარებას ჩინელ და უიღურელ მოსახლეობასთან. შენგ შიციი სტალინისადმი გაგზავნილ წერილში მადლობას უხდოდა მას სვანიძის მივლინებისთვის და დახმარებისთვის, ასევე ითხოვდა ნებართვას მოსკოვში ვიზიტისთვის, საკუთარი

ჯანმრთელობის გამო და ასევე სტალინის პირადად გასაცნობდა (Hasanli,2021).

1934 წელს ჩან კაიში საკმაოდ ძლიერ პოზიციებზე დგას, კომუნისტური პარტიის წევრები ცენტრალური და სამხრეთ ჩინეთის ტყეებში გადამალულები და შევიწროებულები არიან, შესაბამისად შენგ შიციი თავს იკავებდა კომპარტიში ოფიციალურად გაწევრიანებულიყო, თუმცა არწმუნებდა სვანიძესა და სტალინს რომ სრულად იზიარებდა მარქსიზმ-ლენინიზმის იდეებს (Dickens,1990) ხაგასამელია ის ფაქტიც რომ შენგ შიციი არ იყო ერთპიროვნული მმართველი რეგიონის, შესაბამისად მოსკოვი სხვა სამხედრო მმართველებთანაც ცდილობდა კონტაქტს, რათა როგორმე აერიდებინა მანჯურიამი მძლავრად შემოსული იაპონიის რაიმე გააქტიურება დასავლეთ ჩინეთში. სვანიძის მისია დასავლეთ ჩინეთში ხანგრძლივი არ უნდა ყოფილიყო, სამწუხაროდ დეტალური ცნობები მისი საქმიანობისა ჯერ კიდევ ბოლომდე არ არის მიკვლეული.

ბესარიონ ლომინაძის მსგავსად ალექსანდრე სვანიძის პოლიტიკური მომავალი ჩინური მისიის შემდგომ ეტაპობრივად იცვლება. ის 1937 წელს დააკავეს ნაციონალისტ-უკლონისტებთან და გერმანელებთან ჯაშუშობის ბრალდებით. ერთ დროს სტალინის უახლოესი მეგობარი და ფაქტობრივად ოჯახის წევრი ბერიას ბრძანებით დახვრიტეს 1941 წელს.

დასკვნა

მე-20 საუკუნის პირველი ნახევარი გამორჩეულია პერიოდი იყო ქართველების მოღვაწეობის მხრივ ჩინეთში. პირველად ისტორიაში ჩინეთის ტერიტორიაზე გამოჩნდა ქართველ მოსახლეთა საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ჯგუფი, რის შედეგადაც ასევე პირველად შეიქმნა ჩინეთისა და ზოგადად შორეული აღმოსავლეთის მიწაზე საქართველოს ხელისუფლების ოფიციალური წარმომადგენლობა. ქართული სათვისტომო ჩართული იყო მანჯურიის როგორც ეკონომიკურ ასევე კულტურულ ცხოვრებაში. მოგვიანებით, პოლიტიკური ურთიერთობების კუთხით კიდევ უფრო დიდი როლი ითამაშეს ჩინეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქართველმა კომუნისტებმა, განსაკუთრებით ბესარიონ ლომინაძე, რომლის ვიზიტმა ჩინეთის

რესპუბლიკაში დაიწყო შეიარაღებული წინამდევობის ახალი ეტაპი კომუნისტურ და ნაციონალისტურ პარტიებში. რაც მთავარია, არსებულ მასალებზე დაყდნობით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ამ მიმართულებით კვლევას ნამდვილად პერსპექტიულია და კიდევ უფრო მეტ სიახლეს შემოგვთავაზებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Davies, R. (1981). The Syrtsov-Lominadze Affair. *Soviet Studies*, 33(1), 29-50. Retrieved March 30, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/151473>;
2. Elleman, B. (1995). Soviet Diplomacy and the First United Front in China. *Modern China*, 21(4), 450-480. Retrieved August 29, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/189387>;
3. Garver, J. (1988). The Origins of the Second United Front: The Comintern and the Chinese Communist Party. *The China Quarterly*, 113, 29-59. Retrieved September 1, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/654264>;
4. Gogit'idze, M. (2014). Chineti's Armii's Generali Si Da Ma – Goreli Giorgi Sidamonidze. *Ist'oriani*, 5, 70-71. გოგიტიძე, მ. (2014). ჩინეთის არმიის გენერალი სი და მა - გორელი გიორგი სიდამონიძე. *ისტორიანი*, 5, 70-71;
5. Gogit'idze, M. Bezhit'ashvili, M. (2015). Samkhedro Pit'sis Ertgulni. Shota Rustavelis Sakhelobis Erovnuli Universit'et'i. გოგიტიძე, მ. ბეჟიტაშვილი, მ. (2015). სამხედრო ფიცის ერთგულნი. შოთა რუსთაველის სახელობის ეროვნული უნივერსიტეტი;
6. Ingoroqva, p'. (1924). Chakhrukhaisdze, P'oet'i, Mogzauri. *K'avk'asioni*, 1-2, 271-320. ინგოროყვა, პ. (1924). ჩახრუხაისძე, პოეტი, მოგზაური. *კავკასიონი*, 1-2, 271-320;
7. Iunge, M. Tushurashvili, O. Bonvechi, B. (2015). Bolshevik'uri Ts'esrigi Sakartveloshi, T'omi I Didi T'erori K'avk'asiis P'at'ara

- Resp'ublik'ashi. (იუნგე, მ. თუმურაშვილი, ო. ბონვეჩი, ბ. (2015). ბოლშევიკური წესრიგი საქართველოში, ტომი I დიდი ტერორი კავკასიის პატარა რესპუბლიკაში).
8. Kartuli Sabch'ota Entsiklop'edia: T'omi. 6. Tbilisi. 1983. Gv. 286. (ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია: ტომი 6. თბილისი. 1983. გვ.286).
 9. Kartuli Sabch'ota Entsiklop'edia: T'omi 9. Tbilisi. 1985. Gv. 311. (ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია: ტომი 9. თბილისი. 1985. გვ.311).
 10. Ke, W., & Fletcher, C. (2018). <i>The East Turkestan Independence Movement, 1930s to 1940s</i>. Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong Press. doi:10.2307/j.ctvzsmzb2.
 11. Kharadze, K. (2008). Otsdatormet'i Ts'eli Aziis Kveq'nebsi Rapiel Danibegashvilis Uchveulo Mogzaurobani (1795-1827). Tbilisi: Gamomtsemloba „Lega“. (ხარაძე. კ. (2008). ოცდათორმეტი წელი აზიის ქვეყნებში რაფიელ დანიბეგაშვილის უჩვეულო მოგზაურობანი (1795–1827). თბილისი: გამომცემლობა „ლეგა“)
 12. Meskhishvili, j. (2017). Ruset-Iap'oniis Omi Da Kartveli Meomrebi (19004-1905), Tanamedrove Akhlo Aghmosavleti, 39-45. (მესხიშვილი. ჯ, (2017). რუსეთ-იაპონიის ომი და ქართველი მეომრები (1904–1905), თანამედროვე ახლო აღმოსავლეთი, 39–45).
 13. Moustafine, M. (2013). Russians from China: Migrations and Identity. *Cosmopolitan Civil Societies Journal*, 5(2), 143–158.
 14. Sakartvelos Erovnuli Tsent'raluri Sakhelmts'ipo Saist'orio Arkivi (Sts'ssa), Pondi 1864, Anats'eri 2, Sakme 512, P. 4-9. (საქართველოს ეროვნული ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი (სცსსა), ფონდი 1864, ანაწერი 2, საქმე 512, ფ. 4-9).

15. Sakartvelos Erovnuli Tsentraluri Sakhelmtsipo Saistorio Arkivi (Sts'ssa), Pondi 1864, Anats'eri 2, Sakme 512, P. 12-13. (საქართველოს ეროვნული ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი (სცსსა), ფონდი 1864, ანაწერი 2, საქმე 512, ფ. 12-13)
16. Sakartvelos Erovnuli Tsentraluri Sakhelmts'ipo Saistorio Arkivi (Sts'ssa), Pondi 1864, Anats'eri 2, Sakme 873, P. 2-5. (საქართველოს ეროვნული ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი (სცსსა), ფონდი 1864, ანაწერი 2, საქმე 873, ფ. 2-5)
17. Sakartvelos Parlamentis Erovnuli Biblioteka. (2012). Ivliane Khaindrava. Nplgv.Gov.Ge.<http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000074/>.(საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა. (2012). ივლიანე ხაინდრავა. Nplgv.Gov.Ge.<http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000074/>).
18. Балмасов, С. (2007). Белоэмигранты на военной службе в Китае. Центрполиграф.
19. Забияко, А. А., & Эфендиевой, Г. В. (2012). Русский Харбин запечатленный в слове (5th ed.). Амурский государственный университет;
20. Забияко, А. А., Забияко, А. П., Левашко, С. С., & Хисамутдинов, А. А. (2015). Русский Харбин: опыт жизнестроительства в условиях дальневосточного фронта. Амурский государственный университет;
21. Крейд, В., & Бакич, О. (2001). Русская поэзия Китая: Антология. Время;
22. 叶介甫 (2012) , 共产国际代表罗明纳泽的倔强人生, 《内幕秘闻》, 第4期, 9-18.
23. 孙国林 (2011), 罗明纳兹在中国- “中共与共产国际”系列之六, 《党史博采(纪实)》, 第8期, 27-31页;

24. 季树太,赵彤 (2016). 哈尔滨啤酒历史沿革. 酿酒期刊, 6, 5-11.;
25. 张葳. (2020). 20世纪初期俄侨在哈尔滨进出口行业中的商贸活动 . 北方经贸, 3, 21-23.;
26. 石方, 刘爽, 高凌 (2003). 哈尔滨俄侨史. 黑龙江人们出版社.;
27. 薛连举 (1998). 哈尔滨人口变迁. 黑龙江人民出版社.;
28. 赵晓琳 (2009) , 武大学生党员在“八七”纪念馆举行大型实践活动, 《武汉文博》, 第3期, 48页;

Georgians in China in the first half of the 20th century

Shalva Chikhladze

Political Scientist, Sinologist
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Visiting Lecturer
Georgia, Tbilisi

Otari Tchigladze

Historian, Sinologist
Graduate student of Beijing University
Georgia, Tbilisi

Abstract

For centuries, citizens who left Georgia voluntarily or by force have played an important role in various states in Eurasia, both militarily, politically, and economically. The Far East was no exception, where Georgians were involved in political and economic processes at various times and enjoyed influence.

It is unclear when and under what conditions the first Georgians arrived in distant China, although the emergence of the first community dates back to the second half of the nineteenth century and the city of Harbin. Due to political and economic factors, various ethnic groups, including Georgians, have gathered in the Far East from various parts of the Russian Empire. Information and archival materials about the Georgian community existed more or less before, but the study found many new facts that provide a broader picture of what and how the Georgian community operated in the East. According to Georgian, Chinese and Russian sources, the Georgian residents of Harbin were involved in both economic and entrepreneurial activities, they were actively involved in local political processes, as well as in connection with the Democratic Republic of Georgia.

Besarion Lominadze, a member of the Comintern, is another Georgian who has left an interesting mark on Chinese politics. Three-

year national consensus between the Communist and Nationalist parties finished in 1927, and the antagonism between them increased even more. It was during this period that the Kremlin sent a new Comintern delegation led by Besarion Lominadze and Heinz Neumann for instruction. Comintern Delegation forced Chen Duxiu to resign as party chairman. They also planned to elect the new politbureau of CCP. Moreover, with the involvement of Lominadze and Neumann, young Mao Zedong became a temporary member of the Politburo, thus significantly increasing his influence. The activities of the Comintern were not limited to this, they recommended the launch of armed resistance and local uprisings, the failure of Guangzhou uprising became Damocle's sword on him.

Another Georgian Bolshevik who was the Kremlin's direct representative in the Chinese civil war was Alexander (Aliosha) Svanidze. Svanidze was the brother of Stalin's first wife, who held influential positions at various times. In 1934, as a representative and ambassador of the State Bank, Svanidze arrived in Xinjiang and gave instructions to the military ruler there on the economic, financial, and military modernization of the Sheng Shiqai region. Svanidze stays in the region for some time and oversees organizational matters, for which he has received numerous verbal or written thanks from local authorities.

The above-mentioned episodes have not been studied in the Georgian Academy, Georgian community in Harbin and Soviet individuals had an interesting role and missions in the Republic of China. The study is the first attempt to gather the involvement of Georgians in the political and economic processes of China in the first half of the twentieth century, to describe their personal and professional role in the civil role of China. The research is based on Georgian, English, Russian and Chinese sources, which gives a broad picture in unity and makes it possible to verify the facts.

Keywords: Georgians in China, Harbin, Republic of Georgia, Comintern.